

Begrippenlijst inleiding staats en bestuurskunde

A

Actief kiesrecht	Het recht van burgers om te mogen stemmen tijdens de verkiezingen.
Attributie	Originaire bevoegdheidstoekenning (creëren en toekennen van nieuwe bevoegdheid).
Amvb	Algemene maatregel van bestuur, regel opgelegd door de regering zonder medewerking van de Staten-Generaal.
Avv	Algemeen verbindende voorschriften: besluiten van algemene strekking met een dwingende, extern gerichte regels voor specifieke situaties met specifieke sancties bij overtreding van die regels.
Autonomie	Overgelaten zelfstandige bevoegdheid van provincie of gemeentebesturen tot regeling en bestuur van eigen aangelegenheden.
Anterieure verordening	De gemeentelijke verordening bestond al voordat er hogere regelgeving over werd gemaakt. Als het doel en de motivatie van de van beide hetzelfde is vervalt de gemeentelijke verordening.
A-orgaan	Bestuursorgaan van een rechtspersoon krachtens publiekrecht ingesteld.
Actueel belang	Een belang dat direct voortvloeit uit het besluit en niet pas na verloop van tijd en ook niet afhankelijk is van andere factoren.
Algemene belangen	Rechtspersonen kunnen zowel voor een eigen als algemeen / collectief belang opkomen. Ze kunnen alleen voor algemeen / collectief belangen opkomen als zij dat daadwerkelijk behartigen op basis van hun doelstellingen en feitelijke werkzaamheden.
Administratief beroep een	Burger die een besluit waarmee hij het oneens is, voorlegt aan een hoger bestuursorgaan.
Abrvs	De Afdeling Bestuursrechtspraak Raad van State is het hoogste algemeen bestuursrechtelijke orgaan in Nederland.
Aanvullend recht	bestuursrechtelijke regels die een algemene bepaling geven voor een situatie waarvoor moeilijk strikte regels te maken zijn.
Amendement	Een formele aanvulling van een document.

B

Bestuursrecht	Het geldende recht die de bestuurlijke bedrijvigheid beheersen van overheidsorganen die tot de uitvoerende macht behoren. Het is onderdeel van het publieksrecht.
Bevolking	Inwoners van een land.
Bijzondere rechtsverhouding	Voor ambtenaren, criminelen en ambtenaren gelden andere regels, sommige rechten zijn op hen in mindere mate of zelfs niet van toepassing.
Bestuurlijk toezicht	Verzwaarde toezichtprocedure die voor sommige specifieke handelingen van bestuursorganen van kracht is.
Benedengrens	Gemeentelijke verordeningen mogen geen inmenging hebben in de privésfeer van burgers.
Bovengrens	Gemeentelijke verordeningen mogen niet in strijd met een hogere regeling.
B-orgaan	Een persoon of college met enig openbaar gezag bekleed.
Belanghebbende	Iemand die volgens de opera criteria (objectief, persoonlijk, eigen, rechtstreeks en actueel) als belanghebbende kan worden aangemerkt.
Bestuursorgaan	Een publieke instelling met tenminste enig wettig gezag.
Besluit	Een schriftelijke beslissing van een bestuursorgaan inhoudende een publiekrechtelijke rechtshandeling.
Beschikking	Besluiten die niet van algemene strekking zijn maar voor een specifiek geval meestal gericht op een individueel belanghebbende.
Beleidsregel	Besluiten van algemene strekking met dwingende externe regels die het bestuursorgaan zelf kan vaststellen in zaken waarvoor het vrije bevoegdheid heeft.
Bestuurlijke voorprocedures	Procedure voor dat een besluit in werking kan treden. Hieronder vallen de mogelijkheid op beroep en bezwaar.
Bestuursrechtspraak	Rechtspraak die zich bezighoudt met geschillen van burgers en of overheidsorganen over besluiten van een overheidsorgaan.

Bestuursdwang	Overtreder van een wettelijk voorschrift te bewegen deze overtreding ongedaan te maken, of, als dat niet lukt, het ongedaan maken van de overtreding door de overheid.
Beroep	Wettelijke voorzieningen aanvragen tegen een besluit bij een ander bestuursorgaan dan die het besluit heeft gemaakt.
Bezwaar	Wettelijke voorzieningen aanvragen tegen een besluit bij hetzelfde bestuursorgaan dan die het besluit heeft gemaakt.
Bentham	Jeremy bentham was een Engelse filosoof die voor een scheiding van de staat en kerk, vrijheid van meningsuiting en gelijke rechten voor vrouwen was.
Bob	Beslissing op bezwaar, een primair besluit handhaven of herroepen.
Beroepsschrift	Geschrift waarmee een (bestuursrechtelijke) procedure tegen de overheid wordt ingesteld.
Bevoegdheid	De vraag welke rechter de zaak mag behandelen.
Bekrachtiging	Goedkeuren van een gemaakt verdrag door de regering.
C	
Constitutie	Verzameling fundamentele staatsrechtelijke regels.
Checks and balances	Stelsel waarin de rechtsprekende, uitvoerende en wetgevende machten elkaar in de gaten houden en controleren.
Contraseign	Het meetekenen van een wet of besluit door een betrokken minister.
Competentie	Geeft aan welke rechter bevoegd is voor welke soort zaak.
Coalitie	Samenwerkingsverband tussen politieke partijen.
Codificeren	Het vastleggen van rechten.
Cassatie	Beroep aantekenen bij de hoogste rechtelijke instantie in een land.
Connexiteit	Een nauw verband tussen twee rechtsfeiten of verbintenissen.
Contract social	De bevolking gaf een deel van hun soevereiniteit aan hun vorst in ruil voor goed bestuur, wanneer de vorst slecht regeerde verkreeg het volk het recht hem af te zetten.
Civiel rechter	Rechter die gaat over geschillen tussen burgers onderling, tussen bedrijven onderling of tussen burgers en bedrijven.

College van b&w   Het college voor burgemeesters en wethouders is belast met het dagelijkse bestuur van een gemeente.

D

Democratie   Staatsvorm waarbij de soevereiniteit bij de bevolking ligt.

Directe democratie   Vorm van democratie waarbij de burgers directe inspraak hebben op de besluitvorming doormiddel van het geven van hun mening. Tegenwoordig alleen nog mogelijk via een referendum.

Democratische rechtstaat   De soevereiniteit ligt bij de burgers en de overheid is gebonden aan wetten en regels.

Dictatuur   Regeringsvorm waarbij de absolute macht maar bij een of meerdere personen berust.

Dualisme   Stelsel waarbij internationale verdragen geen directe doorwerking hebben op de nationale wetgeving.

Delegatie   Overdracht bestaande bevoegdheid. Dit kan alleen als er bij of krachtens de wet of een vorm van regelen staat in de wet genoemd wordt.

Declaration of Independence   Amerikaanse onafhankelijkheidsverklaring die op 4 juli 1776 getekend werd. Deze verklaring bevat een aantal kenmerkende vrijheden.

Déclaration des droits de l'homme   Verklaring van de rechten van de mens en de burger die in 1789 waarin fundamentele vrijheden werden vastgelegd.

Decentralisatie   Het verspreiden van de zelfstandige bevoegdheden waaronder geen hiërarchie is maar wel ambtelijk toezicht op wordt gehouden.

Deconcentratie   Het verspreiden van de zelfstandige bevoegdheden waaronder wel hiërarchie is en waar ambtelijk toezicht op wordt gehouden.

Decentrale overheden   Overheidslichamen die niet op een plek zitten, dit zijn de gemeente provincies en waterschappen.

Dwingend recht   Rechtsregels waarvan niet mag worden afgeweken.

Detourment de pouvoir   Verbod tegen misbruik van bevoegdheden.

E

Eenzijdige handeling	Een handeling waar maar een partij inspraak op heeft.
Evrn	Europees verdrag voor de rechten van de mens.
Eigen belang	Het belang moet van jezelf zijn en niet van een ander.
Ex-nunc	Manier van kijken waarbij je uitgangspunt het heden is.
Ex-tunc	Manier van kijken waarbij het verleden et uitgangspunt is.
Evenredige vertegenwoordiging	Stelsel waarin er geen kiesdistricten zijn waardoor het percentage uitgebrachte stemmen op een partij nagenoeg gelijk is aan het % zetels dat een partij krijgt.
Evenredigheid	Het bestuursorgaan mag niet een besluit nemen dat voor de belanghebbende evenredige nadelen heeft in verhouding tot het met het besluit te dienen doelen.

F

Formele wet	De wet zoals die is vastgelegd in wetbundels.
Functionele decentralisatie	Decentralisatie gebaseerd op welke functie een bepaald orgaan moet uitoefenen.
Formeel recht	Regels die aangeven op welke wijze een proces moet worden gevoerd.
Feitelijke handeling	Overheidshandelingen die geen of geen beoogd rechtsgevolg hebben.
Facultatief recht	Bestuursrechtelijke regels waarbij de regelgever of bestuursorgaan zelf kan beslissen of zij daar van gebruik maken of niet.

G

Gezag	De aanvaarde autoriteit van een persoon of een organisatie.
Grondgebied	Het gebied waarover een instantie of overheid het beheer heeft.
Grondrechten	Rechten en vrijheden die van groot belang voor onze samenleving worden geacht en een verzwaarde wijzigingsprocedure hebben.
Grondwet	Geschreven constitutie in één of enkele basisdocumenten.
Gewoonterecht	Ongeschreven rechten die we toch als vanzelfsprekend beschouwen.

Gedecentraliseerde
regelgeving De regelingen afgevaardigd door decentrale overheden. Dit zijn Provinciale regelingen verordeningen, Gemeentelijke verordeningen en Waterschapskeuren.

Geweldsmonopolie De overheid is de enige die bevoegd is om geweld te mogen gebruiken.

Gelijkwaardigheid Uitgangspunt dat alle burgers gelijkwaardig aan elkaar zijn en gelijke rechten hebben.

Geheimhouding Het bestuursorgaan, en de personen die daarin werkzaam zijn, hebben een geheimhoudingsplicht bij gegevens van een vertrouwelijk karakter.

Gelijkheidsbeginsel
beginsel Gelijke gevallen moeten gelijk behandelen en ongelijke gevallen alleen verschillend behandelen naar de mate waarin ze verschillen.

Gewetens vrijheid De vrijheid van gedachten.

H

Horizontale werking De werking van regels en wetten tussen de burgers onderling.

Hoger beroep De casus, na een uitspraak waar je het niet mee eens bent, de rechters van een gerechtshof de zaak over willen doen.

I

Indirecte
democratie Vorm van democratie waarbij de burgers niet zelf hun mening geven maar via volksvertegenwoordigers indirect hun mening geven.

J

Juristprudentie Het geheel van rechtelijke uitspraken.

K

Klassieke
grondrechten Grondrechten waarbij de overheid een passieve rol moet vervullen.

Kortsluiting Een onmiddellijke uitspraak in het bestuursrecht.

Koninkrijk der
Nederlanden Soevereine staat bestaande uit vier landen. Hieronder vallen: Nederland, Aruba Curaçao en Sint Maarten.

L

Locke, John   Filosoof, bedenker van het contract sociaal en voorstander van gelijkheid onvervreembare rechten en een scheiding van de machten.

Legaliteitsbeginsel   Geen bevoegdheid zonder wettelijke grondslag.

M

Machtsscheiding   De scheiding van de uitvoerende, rechtsprekende en wetgevende macht.

Ministeriele verantwoordelijkheid   De ministers zijn bevoegd om te beslissen wat de koning of koningin moet doen en zijn daarom ook verantwoordelijk voor zijn of haar daden.

Meerzijdige handeling   Een handeling waar meerdere partijen inspraak op hebben.

Meerderheidstelsel   Kiesstelsel waarbij een partij de meerderheid in een kiesdistrict moet halen om een zetel te verkrijgen.

Monisme   Internationale verdragen hebben directe doorwerking in de nationale wetgeving.

Materiële wetgeving   De inhoud van een wet.

Mandaat   Een machtiging zonder overdracht van bevoegdheid.

Ministeriele regeling   Regeling gemaakt door de minister waarin een wet nader wordt uitgewerkt.

Ministerraad   Overheidsorgaan bestaande uit alle ministers van het land.

Magna Charta   1215, Handvest die door de Engelse leenheren werd afgedwongen die de Koninklijke macht beperkte en willekeur tegen ging.

Medebewind   Door een hogere regeling verlangd of gevorderd medebestuur.

Montesquieu   Verlichtingsfilosoof die het boek 'de lésprit des lois' heeft geschreven waarin de ideeën van trias politica en checks&balances uiteengezet worden.

Mengvorm (decentralisatie)   Waterschappen zijn zowel territoriale als functioneel onderverdeelt en zijn daarom een mengvorm van beide vormen van decentralisatie.

Macchiavelli   16e Eeuw filosoof die vond dat de vorst streng moest optreden en alles geoorloofd was om zijn gezag te behouden.

Motivatie   Een besluit dient te berusten op een deugdelijke motivatie.

N

Nachtwakersstaat	klassiek liberale opvatting waarin de overheid alleen de burger moet beschermen en de burger voor de rest zijn eigen gang laat gaan.
Noodverordening	Een noodverordening kan worden uitgevaardigd door een burgemeester of gezaghebbende wanneer deze vreest voor het uitbreken van wanorde en geeft de burgemeester of gezaghebbende extra bevoegdheden die normaalgesproken in strijd zouden zijn met grondrechten.
NAVO	Noord-Atlantische verdragorganisatie, organisatie die opgericht is ten tijden van de koude oorlog met als doelstelling elkaar te steunen in tijden van oorlog.
Novelle	Een voorstel voor het wijzigen van een wetsvoorstel.
Niet-ontvankelijk niet	Een term die wordt gebruikt door de rechter om vast te stellen dat iets bereikbaar is omdat er bijvoorbeeld te weinig of onjuist verkregen bewijs is.

O

Onvervreemdbaar	Onmogelijk om kwijt te raken.
Organieke wetten	Wetten die betrekking hebben op de organen en organisatie van de staat.
Oppositie	De politieke partijen die niet in de coalitie zitten.
Objectief belang	Een belang dat aan anderen uit te leggen is en voor hen begrijpelijk is.
Organieke wetten	Wetten tot uitvoeren van een grondwettelijke opdracht om een materie bij wet te regelen.
Onpartijdigheid	Het bestuursorgaan moet zijn taken zonder vooringenomenheid vervullen en objectief handelen.

P

Publiekrecht	Recht dat de onderlinge verhoudingen van overheid en burger en overheidsorganen onderling regelt.
Privaatrecht	Recht dat de verhoudingen tussen de burgers onderling regelt.
Parlementaire stelsel	Regeringsvorm waarbij de uitvoerende macht bij het parlement ligt.

Passief kiesrecht	Je verkiesbaar mogen stellen.
Presidentieel stelsel	Stelsel waarbij de uitvoerende macht bij de president ligt.
Publiekelijke rechts-persoonlijkheid	Een overheidsorganisatie die bevoegd is met het uitvoeren van een overheidstaak.
Persoonlijk belang	Een besluit moet aantoonbaar iemands situatie zodanig treffen dat het afwijkt van alle anderen die ook met het besluit in aanraking komen.
Privaatrechtelijke rechtshandeling	Een of meezijdige handeling door burgers onderling bedoeld om een beoogd rechtsgevolg te verwezenlijken.
Publiekrechtelijke rechtshandeling	Eenzijdige handeling door een overheidsorganisatie om een bedoeld rechtsgevolg te verwezenlijken.
Primair besluit	Het oorspronkelijke besluit van een overheidsorgaan om een voorstel goed of af te keuren.
Preventief toezicht	Vorm van toezicht op een besluit voordat het besluit genomen is.
Posterieure verordening	De gemeentelijke verordening die gemaakt is terwijl er al regelgeving van een hoger orgaan over was gemaakt. De gemeentelijke verordening heeft alleen nog maar gelding mist deze niet in strijd is met de hogere wetgeving en niet hetzelfde probeert te regelen.
R	
Rechtstaat	Staat waarbij de overheid is aan wetten en regels gebonden.
Rechtsorde	De regels die door de rechtspraak worden bewaard.
Rechtsprekende macht	Onafhankelijke rechter regeerakkoord.
Raad van staten	Adviesorgaan dat de regering en het parlement over wetgeving en doet uitspraak in bestuursrechtelijke geschillen.
Regering	De koning of koningin en de ministers vormen samen de regering en zijn belast met de uitvoerende macht.
Rechtsbescherming	Bescherming van de burgers door het recht tegen overheidswillekeur.

Rechtspersoonlijkheid	Juridische vorm om een organisatie een aantal persoonlijke bevoegdheden te geven waardoor ze aansprakelijk gesteld kunnen worden en handelingen kunnen verrichten.
Rechtstreeks belang	Er moet een direct verband zijn tussen het besluit en de gevolgen voor de belanghebbende.
Rechtshandeling	Een handeling gericht op een rechtsgevolg.
Rechtsgevolg	Een verandering van de rechtspositie door een rechtsfeit.
Rechtszekerheid	De burger weet door middel van wetgeving zijn rechten en plichten waardoor hij weet waar hij aan toe is.
Raadkamer	Kamer waarin rechters zich terug trekken als ze zich over een uitspraak gaan beraden.
Rousseau	Belangrijke Franse filosoof die voorstander is van het contract sociaal en mensenrechten als basis voor het rechtssysteem.
Representatie	Omdat een directe democratie door de grote inwoners aantallen niet mogelijk is is er voor gekozen om via verkiezingen mensen ons te laten vertegenwoordigen.
Referendum	Een volksraadpleging door het voorstellen van een stelling waarmee de bevolking naar hun mening wordt gevraagd.
Rigid constitution	Constitutie die een verzwaarde wijzigingsprocedure heeft.
Reglementen van orde	Reglementen voor de omgang in de ministerraad en eerste en tweede kamer, hoe besluiten tot stand komen en welke bevoegdheden de voorzitter heeft.
Regelend recht	Bestuursrechtelijke regels die men normaal moet volgen maar waar men in bijzondere gevallen van af mag wijken.
Recht van enquête	Het recht van de eerste kamer tweede kamer provinciale staten gemeenteraad en eilandstaten om een onderzoek in te stellen.
Repressief toezicht	Vorm van toezicht op een besluit nadat het besluit is genomen.
S	
Staat	Om een staat te zijn moet er aan de volgende voorwaarden worden voldaan : macht (gezag), overheid, volk en grondgebied.
Staatsrecht	Recht dat de indeling van de staat en de onderlinge verhoudingen regelt.

Strafrecht	Het recht dat regelt wat strafbaar is, welke sanctie er op dit gedrag staat en welk proces er gevolgd moet worden.
Sociale grondrechten	Grondrechten waarbij de overheid zich actief moet opstellen om ze na te streven.
Statuut	Het statuut regelt de verhoudingen tussen de landen van het koninkrijk der Nederlanden.
Staatsblad	De Staatscourant is het staatsblad waarin alle nieuwe regelgeving in gepubliceerd wordt.
Schakelbepaling	Een artikel dat een andere artikel aanvult uitlegt of verduidelijkt.
Specialiteitbeginsel	Een bestuur mag alleen de bevoegdheden gebruiken voor het speciale doel waarvoor ze bedoeld zijn.

T

Theocratische samenleving	Samenleving waarin de staatsgodsdienst alle aspecten van de samenleving regelt en waarin geen scheiding tussen staat en kerk is.
Trias politica	Idee van de franse filosoof Montesquieu dat de macht in de staat verspreid moet zijn over 3 verschillende organen.
Toetsingsverbod	Sinds 1848, met de nieuwe grondwet van Thorbecker, werd het verboden voor rechters om wetten aan de grondwet te toetsen (GW 120).
Territoriale decentralisatie	Decentralisatie gebaseerd op gebiedsgrenzen.

U

Uitvoerende macht	De uitvoerende macht regelt de openbare orden in de samenleving in Nederland heeft de regering de uitvoerende macht in handen.
Unie van utrecht	Eerste Nederlandse staatsregeling waarbij een aantal soevereine provincies soevereiniteit afdroegen aan een centraal gezag.

V

Verzorgingsstaat	Staat waarin de overheid zich inzet om voor iedereen een sociaal minimum te verzorgen.
------------------	--

Vertrouwensregel zelfs	Ongeschreven regel die inhoud dat de minister, staatssecretaris of het hele kabinet aftreed als het parlement zijn vertrouwen in hen opgezegd heeft.
Verdrag	Officiële afspraken tussen landen.
Voorlopige voorziening	Een voorlopige beslissing in spoedeisende zaken als voorschot op de eindbeslissing of als tijdelijke regeling tot de eindbeslissing er is.
Verticale werking	De werking tussen burgers en de overheid.
Verantwoordings- plicht	Niemand kan een bevoegdheid uitoefenen zonder verantwoording af te leggen of dat er controle op die bevoegdheid rust.
VN	Verenigde naties, internationale organisatie opgericht na de 2 ^e wereldoorlog die actief is op het gebied van internationale recht, mondiale veiligheid, behoud van mensenrechten en ontwikkeling van de wereldeconomie. (http://nl.wikipedia.org/wiki/Recht)
Verbod van willekeur	Het bestuursorgaan weegt de rechtstreeks bij het besluit betrokken belangen voor zover een wettelijke bevoegdheid of voorschrift geen beperking daarin oplegt.
Vertrouwensbeginsel	Verwachtingen die het bestuursorgaan bij belanghebbende wekt door toezeggingen, beleidsregels of algemeen beleid moeten worden gehonoreerd en mogen niet plotseling gewijzigd worden.

W

Wettelijke grondslag	Op de wet terug te vorderen.
Wetgevende macht	Overheidsorganen waarbij de regelgevende bevoegdheid ligt dit zijn in Nederland de regering en Staten-Generaal.
Wet in Formele zin	Besluit vastgesteld door de formele wetgever, regering en Staten-Generaal, Conform de procedure van de Grondwet.
Wet in materiële zin	Algemene en abstracte regel vastgesteld door een tot regelgeving bevoegd orgaan met werking buiten de overheid.

Z

Zorgvuldigheid	Een bestuursorgaan moet voordat een besluit wordt genomen op de hoogte zijn van de nodige kennis omtrent de relevante feiten.
----------------	---

Zelfstandig
bestuursorgaan

Een organisatie die niet direct onder het gezag van de regering valt
maar die wel een overheidstaak uitvoert.